

Tojás és stopperóra

A faluban, ahol gyerekeskedtem, negyvenötben, negyvenhat nyaralós, tojással vagy listével fizettünk a mozijegyért. A nagyobbak a hátunk mögött, ha úgy látták, már nem jut hely nekik, ökölbe szorították a kezüket, s jót röhögtek a földre csurranó tojássárgáján és a kisgyerekek könynein.

Amikor bejött a forint, mi azt tudtuk biztosan, hogy az a kis pénzecske biztonságot ad nekünk, sorunk szerint válthatunk jegyet — egyszóval a nagyokkal szemben is megvéd bennünket. A pénzünket a legjobb helyre dugtuk, s ha már csak elhanyagolható és a bőrkívó volt a nyári szerelés, felváltjuk a korcót, s úgy körberaktuk magunkat a fillereinkkel, mint Tom Tiller a vadnyugati filmekben a tölténytaszkáját golyópisokkal. Pénzt találni, akár tíz fillért is, nagy öröm volt. Egyszer a barátommal ballagtunk a falum át, ki a malomgödörhöz úszni; az egyik sarkon egy forint hevert a földön. Szétnézünk, lát-e minket valaki. Pista komám nagy sóváron kibökte: „Ellopjuk, he?” Bólintottam. Elkölnem nem mertük, attól félve, feltűnik, akármit is veszünk rajta. Honnan van ezekben pénzük — zengene az egész falu. A hombrak egyik repedésébe rejtették, és többet nem beszéltünk róla.

A továbbiakban nem az a tanese kerelkedik ebből az írásból, tanítsuk meg a gyerekeinket gazdálkodni, hogy a kicsit összekössük az egészszel, a társadalommal. Másról bár, de mégis a pénzről lesz szó.

Arról, hogy nálunk a pénz — elvileg — annak a jele, hogy valaki a munka jogán jutott hozzá, s annyihoz csupán, amennyit valójában megdolgozott. Ha csak így kerülne pénz az emberekhez — megint csak elvileg —, akkor mindenhol az érdemelmé a legnagyobb erkölcsi megbecsülést is, aki a legtöbbet kapta. Hogy ez nincs így, arról már sokat elkeztek, tanulmányokat és drámákat írtak róla, s bírósági ítéletek is tanúsítják, hogy a jogtalanul szerzett pénznek egy ideig nincs szaga.

Az tehát, hogy valakinek van száz forintja, nem feltétlenül bizonyítja, hogy száz forint értékű munkát adott a társadalomnak. Nálunk csak úgy lehet felül-fizetni valakit, hogy más alulfizetnek. És gyakorlatilag ugyanez történik, ha különböző teljesítményt nyújtó emberek között egyenlőségi alapon osztják a bért, emelik a fizetést. Végső fokon ez a társadalom számára végzett hasznos munka lebecsülése, melyet minden érdemtelenül kifízett egy forint kiáltáson bizonyít. A szűkebb közösségben mindenki szemelátára és tudtával történik meg az igazságtalan elosztás. Ezt szavá is tesszik a bátrabbak, de az egyenlősé-

di ellen már „nem illik” fellépni. Mégpedig sajátságos ok miatt. Nemes gondolkodásra vall, hogy egy kollektívában a jól dolgozó emberek nem azon az áron akarnak boldogulni, hogy mások nem boldogulnak. A kollektív szellemnek ez a rossz szokássá vált megnyilvánulása a bérezésben, sajnos, nem válik a javunkra.

Mert valójában mi történik? Van, aki azért hallgat, mert bizonytalan, vajon ő megérdemelte-e a fizetést, míg a másik tudja, kevesebbet adtak neki a megdolgozottá, s ezért úgy találja, hogy nem érdemes így kezelni. Végül a gyengét, a lustát meg nem ösztönzi a munka javítására a „talált pénz”: S ez még a jobbik eset; a rosszabbik, ha nevet a markába.

Megtörténik, hogy a pénz elosztásakor a szerény, jól dolgozó embereket tudatos, a hallgatóságukra számíva, kihagyják a béremelésből, a jutalomból, hogy a nagyszájúakat feltétlenül kielégítsék. Az elvtelenség nyilvánvaló. Sajnos, az ilyen és ehhez hasonló eseteknek, sok mindenben túl az is táptalaja, hogy a teljesítménybérezés alkalmazása a szükségesnél lassabban terjed el, s a normák tekintélyes része nem műszaki számításokon, vagy a dolgozó és a normás megegyezésen, folyamatos alkudozásán nyugszik. Azaz: a szubjektívizmuson.

Az alkalmazotti szakmák egy része pontos munkaköri leírás esetén „normázható” volna, de ahol ez felvetődik, hirtelenjében minden munkakörrel szeretnék az érintettek bebizonyítani: hogy „alkotó” munkát végeznek. Nem kell munkaügyi szakembernek lenni ahhoz, hogy tudjuk, a szellemi munkás is „lead” egy bizonyos teljesítményt, mely mérhető, csak hát más módon, bonyolultabb eszközökkel, és más időtényezők alapján, mint az esztrogapadnál.

A közös, az alapvető minden szakmában, hogy munkával méretünk meg, s emberként is ez tesz bennünket egyenlővé. Ez a szocializmus legsajátosabb törvénye. — Miután a munkánk társadalmi haszna különböző, az a „jogtalanság” következze be, hogy a jól dolgozó munkások is egyenlőségre kell lennie. Jó, ha tudatában vagyunk, hogy az egyenlőségi, a teljesítményhez lazán kapcsolódó bérezés a nemzeti jövedelem pazarlásának egy sajátos formája; nem szólván arról, hogy a jól dolgozó és többre is képes emberek visszatartják a teljesítményüket, aminek végül is mindannyian kárát látjuk.

Az egyenlőségi, a teljesítményeket mellőző magartatás legjobb ellenszere, ha nem úgy csinálják, mert az emberek szemléletére a helyes gyakorlat van a legnagyobb hatással. Nemzeti

érdek, hogy a munka szerinti elosztás törvényének fokozottabban érvényt szerezünk minden munkahelyen, s egy szélesebb értelemben üzem és üzem között is. Ez pedig azt jelenti, a kereseteknek jobban kell a teljesítményekhez igazodniuk és olyan munka szerinti differenciálásra van szükség, amely valóban jobb eredmények elérésére ösztönöz. Elkerülhetetlen tehát, hogy egyes emberek jövedelmének növekedése mellett másoké ne csökkenjen.

Leegyszerűsítve: az a jó a társadalomnak, ha a pénz, a többletjövedelem megszerzése nehezebbé válik mindenütt. Emiatt sok mindenütt végig kell gondolni, illetve másképp kell alkalmazni például olyan berendezésszerű fogalmakat, mint fluktuáció, netán törzsgárdatagság. Hiszen például az, hogy valaki húsz éve dolgozik egy munkahelyen, nem érdem, ha 20 éve gyengébben dolgozik. És lehet valakinek azért alacsony a keresete, mert nem érdemel többet, s nem azért, mert sokszor kifejezték a béremelésből. Az ilyen embernek miért kellene fizetéselemelést adni? Jótékonykodásból? És a béremelések szokásos, esetenkénti indoklása is ismerősen hangzik, ugye? „Már két éve nem kapott: ő OTP-re vett lakást, sok a részlete; már megint adjunk neki, még azt mondják, hogy futtatjuk...”

Pedig azokat érdemes anyagilag és erkölcsileg futtatni, akik tudnak futni, s hajlandók többet és keményen dolgozni a jó eredményért. Valamennyien vesztesek leszünk, ha az átlaghoz igazítjuk a tempót, és a díjazást. Az időmérők pedig ne felejtsek el, hogy már elektronikus stopperóra és nem tojás van a kezükben. Fábíán Péter

Szenny és víz - a Tiszában

Jövők védelme egyben a környezetünk védelme is. Ehhez pedig hozzá tartozik, hogy óvjuk az élővízek tisztaságát. Bár az utóbbi években több tiltó és korlátozó rendelet született, azért még mindig elég gyakran használják a tavakat és a folyókat a szemet lerakására és a szennyvíz elvezetésére. A helyzet nem jobb a „Szóke Tisza” partján sem. Csupán Szegednél naponta mintegy 60 ezer köbméter szennyvizet engednek — némi ülepítés és tisztítás után — a folyóba. Ha közepesen nagy a Tisza vízhozama, a szennyvíz jobban felhígul, s ezért kevésbé ártalmas. Az árhullámok idején lelassul a víz folyása, s így nem lehetetlen a kisebb mértékű visszaáramlás sem.

A vízügyi igazgatóságok szakemberei megfigyelték, hogy az idejéhez hasonlóan magas vízállás több éves periódusként jelentkezik. S ha nem is jövőre, de az utána következő néhány évben valószínűleg kevesebb víz folyik le a Tiszán. Ezért várható, hogy romlani fog a víz minősége, hiszen az ipari üzemekből és a lakott területek csatornahálózatából egyre több szennyvíz áramlik a folyóba. Ez ellen csak korszerűbb szennyvíztisztítással lehet védekezni.

Szeged alatt jelenleg öt helyen engednek szennyvizet a Tiszába. Szűrőrel, hígítással, esetleg ülepítéssel próbálják megakadályozni a folyóvíz szennyezését. Ezek azonban egyáltalán nem a leghatékonyabb módszerek. Megfelelő eredménnyel csak a biológiai tisztítás járhat. Ezt a módszert használják fel a szentesi szennyvíztisztítóban, s úgy tervezik, hogy hasonlóan működik majd a most épülő hatyastelepi szennyvíztisztító is.

Az utóbira nagy szükség lesz a közeljövőben, mert rövidesen működni fog a becsi duzzasztó a Tisza jugoszláviai szakaszán. 1976-ban, amikor az első próbaduzzasztást végezték, a víz tisztaságát ellenőrző vizsgálatok meglepő eredményt

hoztak. A jugoszláv határnál a jobb part közelében IV. osztályú, Tiszaszigetnél, Szeged alatt III. osztályú, Algyőnél, Szeged fölött pedig I. és II. osztályú volt a Tisza vízének minősége. Az előírások szerint vízi sportra, fürdőzésre, valamint a frissen fogyasztható zöldségfélék öntözésére csupán az első és másodosztályú folyóvíz alkalmas. A várost átszelő folyószakaszon akkor még nem volt szükség határozott intézkedésekre. De ha valamilyen nagyobb erejű a víz visszaáramlása, veszélyesen szennyeződhet a Tisza Szegednél is.

A Tiszából vett mintákat havonta ellenőrzik a csongrád megyei KÖJAL laboratóriumban. Néhány mikroszkopikus élőlény előfordulásából következtetnek arra, hogyan változik évről évre a folyó élővilága. Sajnos

gyakran találunk veszélyes mikroorganizmusokat is. A pontosabb ellenőrzéshez nagyobb és korszerűbb laboratóriumok kellenének. A tervek szerint 1981-ben új épületbe költözhetnek a KÖJAL szakemberei, ahol a modernebb eszközök segítségével teljesebb képet tudnak adni a víz minőségéről. Ez nagyban elősegíti majd, hogy szigorúbban ellenőrizzék a vizek tisztaságát.

Ami fontos azért, hogy óvjuk a Tisza élővilágát, és azért is, mert a molybénium fűrt kutak előbb vagy utóbb elapadhatnak, s akkor az ivóvizet is a felszíni vizekből kell nyerni. A helyzet azonban jelentősen akkor javul majd, ha átadják az új, korszerű hatyastelepi szennyvíztisztítót. Ez nagyban elősegíti, hogy csak tiszta víz kerüljön a „Szóke Tiszába”.

Jámber Ernő

Bélyeggyűjtőknek

A nagy szegedi árvíz centenáriuma alkalmából a Magyar Posta március 12-én emlékélevelezőlapot ad ki. A százezer példányban megjelenő levelezőlapot Forgács Miklós tervezte. A rányomott bélyeg névértéke 60 fillér. Szeged 1. számú és Budapest 4. számú postahivatal a megjelenés napján rajzos alkalmi bélyegzőt használnak.

A Tömörkény István Gimnázium és Szakközépiskola bélyeggyűjtőköré március 21-23. között bélyegkiállítást rendez a gimnázium épületében. (Tömörkény u. 1.) a forradalmi ifjúsági napok tiszteletére. Bemutatásra kerülnek munkaszalmái, művészeti, egészségügyi motívumgyűjtemények. A kiállítás ünnepélyes megnyitója március 21-én 9 órakor lesz.

A Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége, a Hazafias Népfronttal közösen olimpiai és sportbélyeg-kiállítást rendez Mosonmagyaróváron június 10-től 25-ig. A kiállításon a magyar gyűjtőkön kívül részt vesznek az európai szocialista államok bélyeggyűjtői is. A témába illő anyagokkal a gyűjtők a MABEOSZ kiállításrendező gyűjteményminősítő bizottságánál jelentkezhetnek.

Dr. Buda József szerkesztésben „Solferinótól — napjainkig” címmel — Vöröskeresztmozgalom bélyegeken alcímmel — jelent meg egy érdekes szép kiállítású kis könyv a Magyar Vöröskereszt kiadásában. A könyv bemu-

latja azokat a bélyegeket, bélyegzésekét, filatelista dokumentumokat, amelyek a Vöröskereszt tevékenységét népszerűsítik.

A magyar Filatéliai Vállalat közölte, hogy február 15-től néhány bélyegsorozat és blokks árat módosította árjegyzékében. Így egyes bélyegképek árai 10—20 százalékkal növekednek. Az árváltozásokat a bélyeggyűjtők szaklapja, a Filatelia Szemle márciusi száma részletesen ismerteti.

Deák Endre

Viva Mexico

Elkészült és rövidesen a szovjet közönség elé kerül a filmművészet nagy szovjet klasszikusa, Szergej Eizenstein „Viva Mexico” című filmje. A hír némi magyarázatra szorul, hiszen a film még a harmincas években készült, s azóta több verzióban is bemutatják. Ezek közül azonban egyik sem volt valódi. Csaknem fél évszázad elteltével sikerült a szovjet film képviselőinek megszerezniük az eredeti anyagot, illetve az abból készült másolatokat, összesen mintegy hatvan ezer méterből kellett kiválogatni a megfelelő felvételket, a jó minőségű anyagokat. A filmhez most szöveg is készült: a szöveget nem kisebb színművész olvassa alá, mint Szergej Bondarcsuk.

Ellegett pillanatok

1. Higiénia

Elélmiszerbolt. A hűtőpulton müanyag tálkákon kocsonya. Óreg néni szemléli. Kiveszi az egyiket, vizsgálgatja. Hüvelykujja belélog a kocsonyába. Föl-emeli a tálkát, megszagolja. Visszateszi. Másikat választ. Talán szállós csülökdarabokat keres. Az ember meg-néz, mire adja ki a pén-zét.

Széles bőrlefegytyű ter-peszkezik az egyik edény-ében. Lehet, hogy alatta rejtőzik a csülök? A néni vigyázva a körme közé csip-penti a lefegytyű sarkát. Felemeli, alá-néz. Nem, ott sincs.

Végül, mégis választ egyet. Odacsörté a kényeres-pult-hoz, papírt kér.

— Jól csomagolja be ar-anyoskám — inti a tanuló-lányt —, nehogy rászálljon a por az utcán!

2. Hetvenes évek

Tataroznak a tanácsnál. A folyósó telezsúfolva iroda-bitorokkal. Hivatalnok, fe-hér köpenyben. Az ég-re néz:

— Egek, kicsoda felfor-dulás! De legalább dolgoz-nának!

L. E.

Műemlékek helyreállítása

A Tokajban levő egykori görög kereskedőház felújításával megkezdődött a műemlékek az évi helyreállítása Borsodban. A nagyközségi főterén levő, tízennyolcadik századi műemlék épületben múzeumot rendeznek be.

Itt mutatják be többek között a Tokaj-hegycsúcs szőlőtermesztés és borkészítés emlékeit a hajdani kismes-tersegek, a kádárok, mézeskalácsütők, bognárok eszközeit és készítményeit, vala-

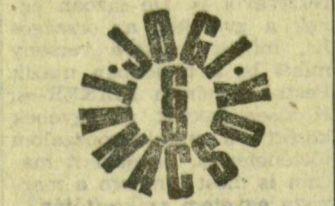
mint a tokaji várral kapcsolatos emlékeket.

A Borsod megyei tanács és az Országos Műemléki Felügyelőség közötti megállapodás alapján az ideiglenesen felfüggesztett középkeleti eredetű, reneszánsz faragásokkal díszített piaci várkastély helyreállítását is. Helyreállítják a 18. században épült mádi zsinagógát is, amelyben a tervek szerint közepi mintakönyvtárát rendeznek be.

A kerítés építése

M. L.-né gyálaréti olvasónk írja: „Az utcánkban probléma a kerítés építése. Van, aki azon az oldalon kerít, ahol a lakóháza van, van, aki az ellenkező oldalon. Kérem, szíveskedjenek választ adni, hogy pontosan hol kell keríteni. Ez a válasz sok esetleges kellemetlenségtől, s szomszédharagától ment bennünket.”

Az általános szabályokat az Országos Építésügyi Szabályzat határozza meg. Az előírások lényege az, hogy a tulajdonos köteles az utca felől nézve a homlokvonalat keríteni, továbbá, így szemben állva a homlokzattal, a jobb oldali kerítést, továbbá erről az oldalról származó hátsó rész felé. A most ismertetett szabályból következik, hogy a bal oldali kerítést már a szomszéd köteles elkészíteni, ez egyébként érthető is, az ismertté szabályokból, mert az ő ingatlanra előtt állva ez neki a jobb oldali kerítése. Természetesen, ha sarokingatlanról van szó, akkor a bal oldali is a tulajdonosnak kell elkészíteni, hiszen ott már nincs szomszédja. A szabályzat szerint a két közütti fekvő építési telket a jobb oldal meghatározása szempontjából olyannak kell tekinteni, mintha az a két közütti között megszavolta volna. Oldalhatáron levő épületnél a tulajdonos az oldalkerítést azon a telekhatáron köteles megépíteni és fenntar-

tani, amelyen az épület áll. Az építésügyi hatóság már kialakult beépítés esetén — a helyi gyakorlatnak megfelelően — az oldalkerítés megépítésének és fenntartásának a kötelezettségét ettől eltérően is megállapíthatja.

Nyilvános építési terv esetén a nyilvános terv és a visszamaradó terv közötti — az utcavonallal párhuzamos — közös telekhatáron álló kerítés megépítésének és fenntartásának a kötelezettsége a visszamaradó terv tulajdonosát terheli. Előfordul, hogy egyrészt nem állapítható meg, hogy valamely építési terv kerítése megépítésének és fenntartásának a kötelezettsége kit terheli. Ilyenkor a helyi építésügyi hatóság illetékes dönteni. Az építési terv tulajdonosa a teleknek azon a határon vagy a határnak olyan részén is létesíthet kerítést, amelyre nincs kötelezettsége, de a kerítésnek ezt a részét csak a saját telken helyezheti el, s az így létesített kerítést bármikor megszüntetheti.

DR. V. M.